

SPIS TREŚCI

OBSERWACJA ANDRZEJ BOCZKOWSKI	9	PAMIĘĆ SPOŁECZNA BARBARA SZACKA	52
Zalety i wady obserwacji na tle innych metod socjologicznych • Różne typy badań obserwacyjnych • Obserwacja uczestnicząca — tradycyjna metoda badań społecznych		Pamięć społeczna a historia • Społeczne role pamięci społecznej • Pamięć społeczna — przedmiot sporów i badań	
OPINIA PUBLICZNA SŁAWOMIR NOWOTNY	15	PAŃSTWO GRAŻYNA SKĄPSKA	56
Historia pojęcia • Definicje i sposoby użycia pojęcia • W poszukiwaniu teorii • Badanie zjawiska opinii publicznej • Badania stanu opinii publicznej • Pokrewne dziedziny badań		Państwo w świetle jego cech definicyjnych • Teorie państwa i jego genezy • Nowożytnie państwo europejskie — jego korzenie i ewolucja • Współczesne modele państwa demokracji liberalnej • Legitymizacja państwa • Państwo i polityka a moralność	
ORGANIZACJA FORMALNA I NIEFORMALNA		PARETO VILFREDO FEDERICO DAMASO ANDRZEJ KOJDER	63
LESŁAW HENRYK HABER	22	„Traktat” i jego wkład do socjologii • System społeczny w socjologii Pareta • Krytyczna recepcja dzieła Pareta	
Organizacja formalna • Organizacja nieformalna • Struktura organizacji formalnej i organizacji nieformalnej • Funkcje organizacji formalnej i organizacji nieformalnej		PARSONS TALCOTT MAREK ZIÓŁKOWSKI	68
OSOBOWOŚĆ KAZIMIERZ OBUCHOWSKI	28	Podstawowe idee teorii Parsonsa • Recepcja teorii Parsonsa	
Osobowość jako równoważnik podmiotowości • Poszukiwanie empirycznych wskaźników cech osobowości i pierwsze teorie osobowości • Psychoanalityczne koncepcje osobowości • Psychoanaliza społeczna • Konstytucjonalne koncepcje osobowości • Personologiczne koncepcje osobowości • Egzystencjalna psychologia osobowości • Humanistyczna psychologia osobowości • Poznawcze koncepcje osobowości • Personalizm		PARTIA POLITYCZNA GRZEGORZ EKIERT	76
OSSOWSKA MARIA ADAM PODGÓRECKI	40	Definicje partii politycznej • Typologie partii politycznych • Systemy partyjne • Geneza i rozwój partii politycznych — różne próby opisu teoretycznego • Obecny stan badań nad partiami politycznymi	
Ossowskiej socjologia moralności		PARTYCYPACJA ALEKSANDER SURDEJ	83
OSSOWSKI STANISŁAW ANTONINA KŁOSKOWSKA, EDMUND MOKRZYCKI	43	Zakres i charakter partycypacji w przekroju historycznym • Partycypacja jako element demokracji • Partycypacja we władzy i zarządzaniu • Własność pracownicza	
Od semiotyki — przez estetykę — ku socjologii • Ossowski — socjolog w socjalistycznej Polsce		PATOLOGIA SPOŁECZNA JERZY KWAŚNIEWSKI	88
OŚWIATA I KSZTAŁCENIE MARIAN NIEZGODA	47	Pojęcie i pierwsze koncepcje • Współczesne zastosowania i znaczenia • Patologia społeczna w Polsce • Przestępczość i inne negatywne zjawiska wśród młodzieży • Prostyucja	
Dzieje oświaty i kształcenia • Socjologiczna refleksja nad oświatą			

PEDAGOGIKA STANISŁAW PALKA	96	POPULIZM JAN NAWROCKI	149
Dzieje pedagogiki jako nauki • Udział socjologii w rozwoju myśli pedagogicznej • Nurty i tendencje we współczesnej pedagogice zachodniej		Populizm dziewiętnastowieczny • Oblicza populizmu współczesnego	
PETRAŻYCKI LEON ANDRZEJ KOJDER	100	POSTAWA MIROŚŁAWA MARODY	151
Pozycja Petrażyckiego w nauce i życiu publicznym • Petrażyckiego koncepcja socjologii • Rola Petrażyckiego w socjologii polskiej		Zawartość znaczeniowa pojęcia • Strukturalna koncepcja postaw • Związek postaw z działaniami • Typy postaw • Pomiar postaw	
PIENIĄDZ JAROSŁAW GÓRNIAK	105	POSTSTRUKTURALIZM PAWEŁ DYBEL	155
Pieniądz jako środek wymiany • Pieniądz jako miernik wartości • Pieniądz jako powszechny środek płatniczy • Pieniądz jako środek przechowywania wartości • Kłopoty z wyczerpującą definicją pieniądza • Jeden pieniądz czy różne pieniądze? • Zagadnienia fundujące społeczną teorię pieniądza		Dyskurs, system i struktura — przemiana znaczenia pojęć • Poststrukturalistyczne koncepcje znaku • Nowy sposób interpretacji śladów przeszłości • Poststrukturalistyczna myśl społeczna i polityczna	
PLANOWANIE SPOŁECZNE ANTONI RAJKIEWICZ ..	110	POTRZEBY KAZIMIERZ OBUCHOWSKI	160
Idea planowania społecznego — jej narodziny i rozwój • Planowanie społeczne w Polsce • Perspektywy planowania społecznego		Spór o społeczną kontrolę potrzeb jednostki • Psychospołeczne koncepcje genezy potrzeb • Potrzeby jako komponenty teorii osobowości • Próby przezwyciężenia redukcjonistycznego ujęcia potrzeb	
PLANOWANIE STRATEGICZNE JERZY KUBIN	113	POZYCJA SPOŁECZNA KRZYSZTOF GORLACH, JACEK WASILEWSKI	164
Różnorodność podmiotów planowania strategicznego • Przedmiotowy kontekst planowania strategicznego • Współczesne metody planowania strategicznego		Wielowymiarowość pozycji społecznej • Normatywny wymiar pozycji społecznej • Interakcyjny wymiar pozycji społecznej • Pozycja jako miejsce w hierarchii społecznej • Metody pomiaru stratyfikacji społecznej	
PLURALIZM [STANISŁAW EHRLICH]	117	POZYTYWIZM JAKUB KARPIŃSKI	168
Pluralizm francuski • Pluralizm angielski • Pluralizm amerykański • Pluralizm socjalistyczny • Co rozumiemy pod pojęciem „pluralizm”		Pozytywizm jako prąd w historii kultury • Pozytywizm w filozofii nowożytnej • Filozofia analityczna, szkoła lwowsko-warszawska • Antyirracyjonalizm • Socjologowie o pozytywizmie. Rodzaje antypozytywizmu • Spór o ścisłość	
PŁEĆ HALINA SEKUŁA-KWAŚNIEWICZ	121	PRACA WIESŁAWA KOZEK	174
Wieloznaczność terminu • Problematyka płci we wczesnej refleksji socjologicznej • Współczesne podejścia do płci • Płeć a pojęcia pokrewne • Proces przekazywania i nabywania wzorów płci		Praca w ujęciu socjologicznym • Znaczenie pracy w wymiarze indywidualnym i zbiorowym • Opis rodzajów i czynności pracy • Technika i technologia pracy • Socjalizacja do pracy • Kultura pracy • Praca jako dobro rynkowe • Praca jako przedmiot przetargu zbiorowego	
POGRANICZE IRENA MACHAJ	125	PRACA SOCJALNA KRZYSZTOF FRYSZTACKI	180
Podstawy teoretyczne w badaniach pogranicza • Pogranicze jako obszar • Pogranicze jako zjawisko społeczno-kulturowe		Specyfika pracy socjalnej i jej związki z socjologią • Praca socjalna w ujęciu historycznym	
POKÓJ HIERONIM KUBIAK	128	PRAGMATYZM SPOŁECZNY ELŻBIETA HAŁAS	182
Znaczenia pojęcia i sposoby pojmowania pokoju jako stanu pożądanego • Badania nad pokojem jako subdyscyplina nauk społecznych • Badania nad pokojem w Polsce • Spory wokół pojmowania pokoju i sposobów jego utrzymania		Koncepcje Peirce'a, Jamesa i Deweya • Teoria Meada	
POLITYKA EDMUND WNUK-LIPIŃSKI	135	PRAWO [ADAM PODGÓRECKI], ANDRZEJ KOJDER	185
Pojęcie polityki — znaczenia naukowe i potoczne • Zasięg i wymiary zjawisk politycznych • Aksjologiczny aspekt polityki • Obszary zainteresowań politologii współczesnej		Prawo w starożytnej i średniowiecznej myśli europejskiej • Nowożytne koncepcje źródeł i roli prawa • Współczesne teorie prawa	
POLITYKA SPOŁECZNA JOLANTA SUPIŃSKA	139	PRAWORZĄDNOŚĆ JACEK KURCZEWSKI	191
Czynniki rozwoju polityki społecznej — ujęcie historyczne • Ewolucja definicji polityki społecznej jako obszaru działania i jako dyscypliny naukowej • Ujęcia najnowsze		Przegląd głównych socjologicznych koncepcji praworządności • Problematyka praworządności w socjologii polskiej	
POMOC SPOŁECZNA TOMASZ KAŻMIERCZAK	144	PRESTIŻ — FORMY HISTORYCZNE WŁODZIMIERZ WESOŁOWSKI, HENRYK DOMAŃSKI	195
Instytucja pomocy społecznej • Cele pomocy społecznej • Funkcje pomocy społecznej • Instrumenty pomocy społecznej • Organizacja pomocy społecznej • Pomoc społeczna w Polsce		Kasty • Stany • Substrat prestiżu i jego przejawy • Klasy ekonomiczne i grupy zawodowe • Prestiż a szacunek osobisty • Autonomizacja ugruntowanego prestiżu • Prestiż a autorytet • Zjawiska pokrewne prestiżowi w dobie współczesnej	

PRESTIŻ SPOŁECZNY W BADANIACH EMPIRYCZNYCH IRENA RESZKE	201	PSYCHOLOGIA SPOŁECZNA MIROSLAWA MARODY .	256
Weberowska geneza pojęcia • Przykłady współczesnego rozumienia pojęcia prestiżu • Empiryczne zastosowanie pojęcia — hierarchia prestiżu zawodów		Formowanie się psychologii społecznej • Powojenna psychologia społeczna — nurt główny i jego odnogi • Między jednostką a społeczeństwem — psychologia społeczna w poszukiwaniu własnej tożsamości	
PROBLEMY SPOŁECZNE KRZYSZTOF FRYSZTACKI ..	205	PSYCHOLOGIZM RYSZARD STACHOWSKI	264
Kształtowanie się i rozwój socjologii problemów społecznych • Stanowiska teoretyczne w socjologii problemów społecznych		Twórcy psychologizmu • Kontynuatorzy i krytycy psychologizmu w wieku XX • Współczesne wersje psychologizmu	
PROCESY ŻYWIŁOWE WŁADYSŁAW KWAŚNIEWICZ	209	PUBLICZNOŚĆ TOMASZ GOBAN-KLAS	268
Prekursorzy idei żywiołowości w procesach społecznych • Zagadnienie procesów żywiołowych w socjologii • Socjologia polska wobec zagadnienia żywiołowości • Procesy żywiołowe jako uniwersalna kategoria pojęciowa • Podłoże procesów żywiołowych • Procesy żywiołowe w sferze behawioralnej • Żywiołowość jako proces nie antycypowany • Zagadnienie żywiołowości a przyczynowość • Żywiołowość a planowanie społeczne		Analiza zasięgu i składu publiczności lub audytoriów	
PROGNOSTYKA SŁAW KRZEMIEŃ-OJAK	215	RACJONALNOŚĆ JAN WOLEŃSKI	272
Intencje i metody • Początki i pierwszy okres koniunktury • Kryzys i drugi okres koniunktury • Czas podsumowań		Historia pojęcia • Współczesne ujęcia racjonalności • Problematyka racjonalności w naukach społecznych • Krytyka pojęcia racjonalności	
PROPAGANDA ANDRZEJ SZUMAKOWICZ	222	RASIZM IRENEUSZ KRZEMIŃSKI	277
Istota i dzieje terminu • Stanowiska teoretyczne • Cele i rodzaje propagandy		Ewolucja pojęcia • Nauka w poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, czym jest rasizm • Współczesne pojmowanie rasizmu	
PRZEDSIĘBIORSTWO KAZIMIERZ DOKTÓR	226	REGIONALIZM BOHDAN JAŁOWIECKI	282
Przedsiębiorcy i przedsiębiorczość — historyczne przemiany • Mechanistyczny model przedsiębiorstwa, czyli organizacja bez ludzi • Organicystyczny model przedsiębiorstwa, czyli ludzie bez organizacji • Przedsiębiorstwo jako system społeczny		Regionalizm współczesny — źródła i przejawy • Kwestia regionalna • Polityka regionalizacji	
PRZEDSOCJOLOGICZNA MYŚL SPOŁECZNA JERZY SZACKI	232	REHABILITACJA SPOŁECZNA KATARZYNA SAWICKA	285
Narodziny nauki o społeczeństwie • Socjologowie o prehistorii socjologii • Problematyka relacji między społeczeństwem a państwem • Zagadnienie podstaw ładu społecznego • Modele społeczeństwa • Interpretacje zmian społecznych • Co różni socjologię od presocjologii		Zagadnienia terminologiczne • Różne koncepcje oddziaływań rehabilitacyjnych	
PRZEMYSŁ ANNA BUCHNER-JEZIORSKA	238	RELIGIA WŁODZIMIERZ PAWLUCZUK	288
Geneza i rozwój przemysłu • Socjologia przemysłu		Socjologiczna teoria religii • Organizacja religijna • Wiara religijna • Kult • Autorytety religijne • Religijność	
PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA BOHDAN JAŁOWIECKI ..	241	REWOLUCJA PIOTR SZTOMPKA	294
Społeczne wytwarzanie przestrzeni • Funkcjonalny i symboliczny wymiar przestrzeni społecznej		Rewolucje jako znamię epoki nowoczesnej • Pojęcie rewolucji • Przebieg rewolucji • Modele rewolucji • Teorie rewolucji • Zdefiniowana ignorancja w teorii rewolucji	
PRZYWÓDZTWO ROMUALD HOLLY	244	REWOLUCJA NAUKOWO-TECHNICZNA LECH W. ZACHER	300
Osobowościowe teorie przywództwa • Interakcyjne i sytuacyjne teorie przywództwa • Funkcjonalne teorie przywództwa • Istota przywództwa • Typy przywódców i rodzaje przywództwa • Praktyczna użyteczność ustaleń naukowych		Problematyka rewolucji naukowo-technicznej w krajach socjalistycznych • Zakres przedmiotowy pojęcia rewolucji naukowo-technicznej • Rewolucja naukowo-techniczna jako rewolucja cywilizacyjna	
PSYCHOLOGIA RYSZARD STACHOWSKI	252	ROBOTNICZY JULIUSZ GARDAWSKI	305
Poszukiwanie przedmiotu i metody — narodziny psychologii jako nauki • Fakty psychiczne i fakty społeczne — spór o kierunek zależności • Psychoanaliza i nieświadoma świadomość • Behawioryzm jako punkt wyjścia psychologii współczesnej		Skład środowisk robotniczych — kłopoty z definicją • Współczesne przemiany klasy robotniczej • Świadomość robotnicza • Główne typologie robotników • Polska klasa robotnicza — niektóre wyniki badań	
		RODZINA TOMASZ SZLENDAK	312
		Typy rodzin • Funkcje rodziny • Geneza i ewolucja rodziny • Wpływ procesów industrializacji i indywidualizacji na rodzinę w kulturze euroamerykańskiej • Alternatywne modele rodziny • Socjologia rodziny — historia i problematyka badawcza	
		ROLA SPOŁECZNA JACEK SZMATKA	321
		Złożony rodowód pojęcia i jego skutki dla sposobu rozumienia roli społecznej • Wewnętrzna struktura	

jednostkowej roli społecznej • Rola społeczna a autonomia jednostki • Rola społeczna jako zespół ról • Konflikty i napięcia w zespole ról • Złożoność zespołu ról a stopień autonomii aktora • Stan i perspektywy badań nad rolą społeczną	
ROLNICTWO ANDRZEJ KALETA	326
Rolnictwo jako przedmiot refleksji naukowej • Problemy rolnictwa we współczesnym świecie • Drogi wyjścia z kryzysu • Głód — wyzwanie dla rolnictwa w skali globalnej	
RÓWNOŚĆ I NIERÓWNOŚĆ SPOŁECZNA BOGDAN W. MACH	329
Pojęcie równości w naukach społecznych — równość charakterystyk i równość traktowania • Równość i nierówność społeczna w ujęciach funkcjonalnych i konfliktowych • Równość i nierówność społeczna a rozwój społeczny • Równość i nierówność a sprawiedliwość społeczna • Równość i nierówność społeczna w analizach współczesnej socjologii polskiej	
RUCH EKOLOGICZNY KAZIMIERA WÓDZ	334
Formowanie się i rozwój ruchu ekologicznego • Ideowe i polityczne konsekwencje ruchów ekologicznych • Instytucjonalizacja i umasowienie ruchu ekologicznego • Ruch ekologiczny w obliczu nowych wyzwań — lokalnych i globalnych	
RUCH PACYFISTYCZNY JÓZEF KUKUŁKA	338
Geneza i ewolucja • Cele i drogi do celu • Znaczenie ruchu pacyfistycznego	
RUCH SPOŁECZNY BRONISŁAW MISZTAŁ	341
Ruchy społeczne w XX stuleciu • Geneza ruchu społecznego • Definityjne parametry ruchu społecznego • Typowe ujęcia definityjne • Główne szkoły i trendy w badaniach nad ruchami społecznymi	
RUCHLIWOŚĆ SPOŁECZNA MICHAŁ POHOSKI	351
Geneza zainteresowań zagadnieniem ruchliwości społecznej • Rozwój analiz ruchliwości społecznej • Mechanizmy i czynniki ruchliwości społecznej w społeczeństwach współczesnych	
RYTUAŁ ZDZISŁAW MACH	355
Cechy wyróżniające rytuał spośród innych typów zachowań • Społeczne funkcje rytuału	
RYZIKO SPOŁECZNE LECH W. ZACHER	357
Społeczeństwo ryzyka • Socjologia ryzyka • Ryzyko jako wyzwanie społeczne — problemy ewaluacji i kontroli zagrożeń	